

Celoslovenské kolo Dejepisnej olympiády pre SŠ
14. ročník, školský rok 2021/2022

Písomný test pre kategórie A a B

- 1. Z ponúkaných pojmov pospájajte tie, ktoré spolu súvisia a správne trojice zapíšete pomocou uvádzajúcich číslíc a písmen napr. I-A-1 do Odpoved'ového hárku.**

I. Rimania vs. Vizigóti	A bitka pri Platajach	1. r. 338 pred Kr.
II. Gréci vs. Peržania	B bitka pri Chairóneii	2. r. 451
III. Vizigóti + Rimania vs. Húni	C bitka pri Hadrianopole	3. r. 378
IV. Macedónci vs. Aténčania	D bitka na Katalúnskych poliach	4. r. 479 pred Kr.

- 2. Prečítajte si nasledovné pojmy a slovné spojenia a na príslušnom mieste v Odpoved'ovom hárku vysvetlite ich význam:**

a) periodizácia

b) defenestrácia

c) artikulórný kostol

- 3. Pri sťahovaní národov, ktoré prebiehalo v 4. – 6. storočí, prenikali na územie Západorímskej ríše mnohé barbarské národy, ktoré sa podieľali aj na jej zániku v roku**A**..... . Na troskách Západorímskej ríše vzniklo v 5. a 6. stor. množstvo nových ranostredovekých kráľovstiev. **Na území ktorých dnešných štátov (príp. častí štátov) sídlili kráľovstvá nižšie uvedených kmeňov v 5. a 6. storočí? Odpovede zapíšete na príslušné miesto do Odpoved'ového hárku.****

B) Vandali _____

C) Longobardi _____

D) Frankovia _____

E) Sasi _____

F) Ostrogóti _____

4. 150 rokov po zániku Samovej ríše na našom území pretrvávalo kmeňové zriadenie. Časom sa pretvorilo na Nitrianske kniežatstvo a v 9. storočí na Veľkomoravskú ríšu. O najstarších dejinách našich predkov máme málo písomných pamiatok (viac informácií sa dozvedáme z archeologických vykopávok). **V ktorom písomnom prameni sa dozvedáme o spravovaní ríše a zániku Veľkej Moravy? Odpoveď zakrúžkujte v Odpoved'ovom hárku.**

- a) vo Fredegarovej kronike
- b) v Kronike Jána z Turca
- c) v diele Konštantína Porfyrogeneta

5. Z ponúkaných pojmov pospájajte tie, ktoré spolu súvisia a správne trojice zapíšte pomocou uvádzajúcich číslíc a písmen napr. I-A-1 do Odpoved'ového hárku.

I Kleistenes	A Code civil	1 r. 1215
II Ján Bezzemok	B jednotný trestný a občiansky zákonník	2 r. 510 pred Kr.
III Jozef II.	C ostrakizmus	3 r. 1781
IV Napoleon	D Magna Charta Libertatum	4 r. 1804

6. V každej trojici ponúkaných možností zakrúžkujte jednu, ktorá doplní znenie textu tak, aby bol pravdivý. Odpoveď zakrúžkujte v Odpoved'ovom hárku.

V dejinách Európy bolo dvakrát obdobie, keď sa pápež, hlava kresťanskej a neskôr rímskokatolíckej cirkvi, ocitol v pozícii zajatca predstaviteľov svetskej moci. Prvýkrát to bolo v rokoch 1303 – 1378, kedy sa novým sídlom pápežov stalo francúzske mesto:

- a) Paríž
- b) Avignon
- c) Remeš

Druhýkrát, nastala podobná situácia po tretej vojne za nezávislosť, keď bolo k územia Talianskeho kráľovstva pripojené mesto Rím a stal sa hlavným mestom kráľovstva. Nová vláda priznala pápežovi suverenitu ako duchovnej autorite, ale odmietla uznať pápežský štát. Pápež musel opustiť svoj rímsky palác a sídlil vo vatikánskom komplexe palácov, preto sa tento stav označoval ako vatikánske zajatie pápeža. Zákon z r. 1879*, ktorým zanikol cirkevný štát a boli vymedzené podmienky pohybu pápeža medzi jednotlivými sídlami, teraz už na území Talianskeho kráľovstva, sa nazýva

- d) rímsky zákon
- e) garančný zákon*
- f) vatikánsky zákon

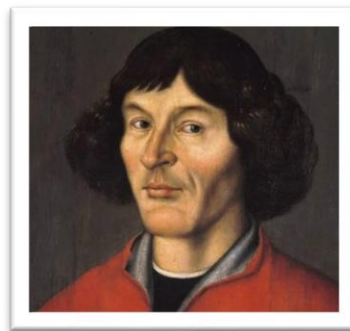
Definitívne sa postavenie pápeža upravilo po podpise zmluvy v roku 1929. Pápežstvo uznalo Talianske kráľovstvo a kráľovstvo uznalo nezávislý Vatikánsky mestský štát. Tým sa ukončilo „druhé zajatie pápeža“. Zmluva z roku 1929 sa volá:

- g) vatikánska h) lateránska i) pápežská

7. Na príslušné miesto za písmenami A - F v Odpoved'ovom hárku napíšte mená, resp. priezviská vyobrazených osobností.

A)

B)

C)

D)

E)

F)

8. Prečítajte si dva úryvky z historických prameňov. Z ponuky rokov (pod úryvkami) vyberte po jednom roku, ktorý sa viaže k úryvku a) a b). Odpoveď zapíšte v Odpoved'ovom hárku za písmenami a), b):

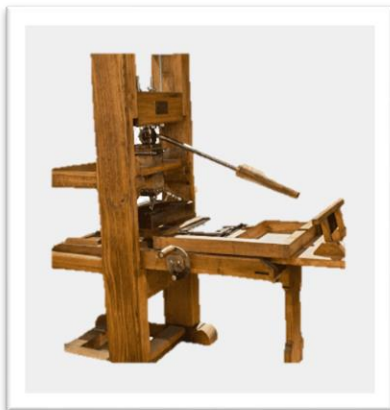
a) „Výkriky a lamentovanie ľudu neklamne ohlasovali, že časť nášho vojska sa už dostala do mesta. Poslední obrancovia urýchlene opúšťali hradby a veže a rozutekali sa na viaceré miesta, aby si zachránili holý život. Keďže mestský hrad sa nachádzal v blízkosti, uchýlila sa väčšina z nich tam. Naše vojsko zaútočilo na most, ktorého sa bez väčších ťažkostí zmocnilo a potom vtrhlo do mesta, kde už nikto nekládol väčší odpor. Keď sa tieto jednotky ocitli dnu, otvorili južnú bránu, aby sa aj ostatné vojsko mohlo bez ťažkostí dostať do Jeruzalema. Takto prenikli do mesta aj vynikajúci a oduševnení rytieri, ktorých viedol comte z Toulouse. Všetci

tiahli odvážne, po zuby ozbrojení, v uzavretých šíkoch mestom a spôsobovali tu hrozné krviprelievania.“

b) „... Ak kráľ chce viesť výpravu (vojenskú) mimo krajiny, servienti nie sú povinní ísť s ním, iba ak na jeho náklady. ... Ak však z vonku vpadne do krajiny vojsko, všetci do jedného sú povinní ju brániť.... celé komitáty alebo akékoľvek hodnosti s večným právom na majetky nebudeme udeľovať.... Komorskými grófmi, mincovníkmi, správcami solných komôr a mýtnikmi nech sú šľachtici kráľovstva, Izraeliti a Židia sa nimi nemôžu stať.“

ponuka rokov: 1066, 1077, 1095, 1099, 1187, 1204, 1215, 1222, 1271

- 9.** Obrázky A) a B) predstavujú dve ukážky historických prameňov. Predmet na obrázku A) pochádza z 15. storočia (Nemecko) a listina (privilégium) na obrázku B) pochádza z roku 1381 (Uhorsko). **Za písmenami A) a B) v Odpoved'ovom hárku pomenujte vyobrazovaný hmotný a písomný prameň.**

A)

B)

- 10.** Z nižšie uvedených osobností vytvorte skupinky tých, ktorí sa mohli stretnúť (podľa toho či sa roky ich života prekrývajú). Odpoveď zapíšte do Odpoved'ového hárku.

Ivan IV. Hrozný, Abraham Lincoln, Mária Terézia, Ľudovít Štúr, Alexander Dubček, Charles-Louis Montesquieu, Martin Luther, François Hollande

- 11.** V Odpoved'ovom hárku zakrúžkujte pravdivé tvrdenie:

a) Pri dvojpoľnom systéme hospodárenia sa jedna časť obrábanej pôdy osiada jarinami a druhá oziminami

- b) Anglický kráľ Henrich VIII. v mladosti podporil Martina Luthera v jeho roztržke s Rímom, a preto sa snažil o vytvorenie štátneho náboženstva – anglikanizmu
- c) Portugalskí moreplavci sa dostali do Indie až po objavení Ameriky

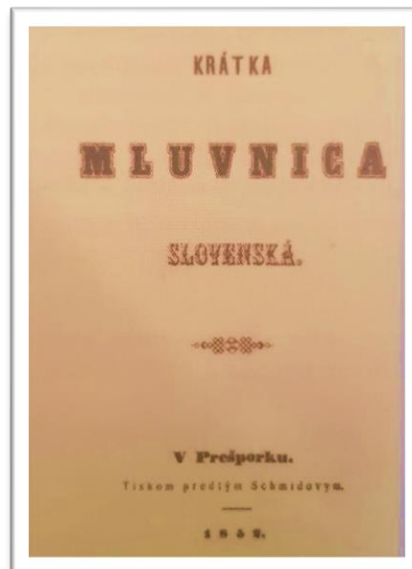
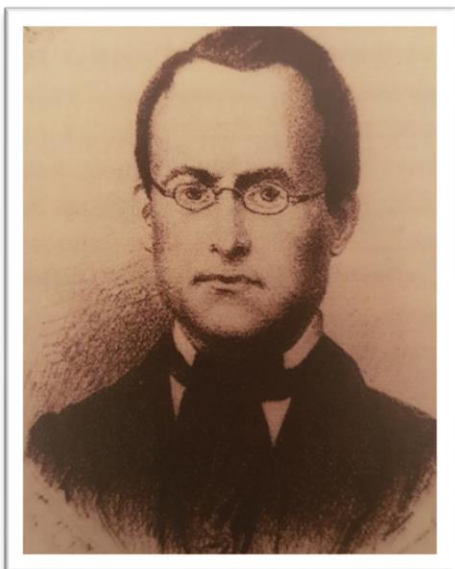
12. Prečítajte si text a v Odpoved'ovom hárku doplňte za písmenami A - F chýbajúce údaje.

Po porážke armády a smrti uhorského panovníka v bitke pri Moháči sa Uhorské kráľovstvo stalo súčasťou habsburskej ríše. Nastala zložitá situácia. Krajinu sužovalo plienenie osmanských vojsk, ktoré dobyté územia začlenili ako provincie do svojej samosprávy pod názvom**A**..... . Vyberali peňažné dane a uplatňovali si nárok i na devširne (odvádzanie chlapcov na výcvik do svojho vojska). Život na okupovanom území alebo v susedstve s Osmanskou ríšou závisel od toho, aký bol momentálny pomer síl, ako hlboko do uhorského územia prenikli, ale tiež od toho či ho mali pod kontrolou osmanské alebo cisárske vojská, pretože aj panovník Ferdinand I. Habsburský mal ambíciu spravovať Uhorsko a využívať jeho nerastné i ľudské zdroje. Sám nesídlil v Uhorsku, preto už krátko po Moháči (v roku 1528) zriadil úrad s názvom**B**....., ktorý spravoval kráľovské majetky, banské mestá, vyberal dane, financoval vojsko a riadil výstavbu fortifikačných pevností. Stratu samostatnosti Uhorského kráľovstva a dvojité zdanenie krajiny neakceptovala časť uhorskej šľachty a viac ako storočie organizovala stavovské protihabsburské povstania. Zvolila si dokonca vlastného kráľa a spolupracovala s Osmanskou ríšou. Mocenský zápas komplikovalo šírenie reformácie a angažovanie sa Habsburgovcov na strane rekatolizácie. V takto nestabilnej krajine ustanovil panovník Leopold I. v roku 1673 zvláštny režim diktátorského typu tzv.**C**..... Osmanská vláda v Uhorsku sa skončila v roku 1699 mierovou zmluvou podpísanou v meste**D**..... . Stavovské povstania skončili až v roku**E**..... zmluvou podpísanou v meste**F**..... .

13. Spisovná slovenčina si prešla dlhú cestu, kým dosiahla súčasnú podobu. Ako prvý spisovný jazyk kodifikoval Anton Bernolák v roku 1787, teda v čase vystupňovaného národnouvedomovacieho procesu v Habsburskej monarchii. Bernolákovčina ale nedosiahla celonárodnú pôsobnosť, a tak ju v roku 1843 vystriedala štúrovská slovenčina. Ani tá však nebola prijatá úplne bezpodmienečne, preto bola o niekoľko rokov doplnená o hlásky *y, ý, ä, ľ* a ďalšie pravidlá. Do novej gramatiky s názvom

Krátka mluvnica slovenská, ktorá sa s menšími úpravami používa dodnes, ich spísal jeden zo zástupcov tzv. mladobernalákovcov v roku 1852.

Meno autora zmienenej gramatiky (vid' obrázok) zapíšte do Odpoved'ového hárku.

14. V apríli 1920 sa v Československu konali prvé parlamentné voľby. Problémom bol veľký počet politických strán. Pre jednu časť politických elít množstvo strán predstavovalo dôkaz demokracie, iní v tom videli prílišné trieštenie síl, nepružnosť v rozhodovaní a oslabovanie demokracie. Predstavitelia najvplyvnejších celoštátnych politických strán vytvorili tzv. päťku - zoskupenie, ktoré rozhodovalo o zásadných otázkach politického života. Rozhodnutia sa prijímali na základe kompromisu, no každá strana malo právo veta. **Aké výsledky priniesli voľby o niekoľko rokov neskôr - v roku 1946? Zakrúžkujte v Odpoved'ovom hárku tvrdenia, ktoré nie sú pravdivé:**

- a) Celoštátnym víťazom volieb sa stala KSCĽ (Komunistická strana Československa).
- b) Volieb sa mohli zúčastniť aj strany združené mimo Národného frontu.
- c) Po voľbách boli vo vláde aj predstavitelia Demokratickej strany.
- d) Volebné výsledky viedli k nastoleniu totalitnej vlády.

15. V texte o Milanovi Rastislavovi Štefánikovi nájdite štyri nesprávne informácie, vypíšte ich do Odpoved'ového hárku a vedľa nich uveďte správne informácie.

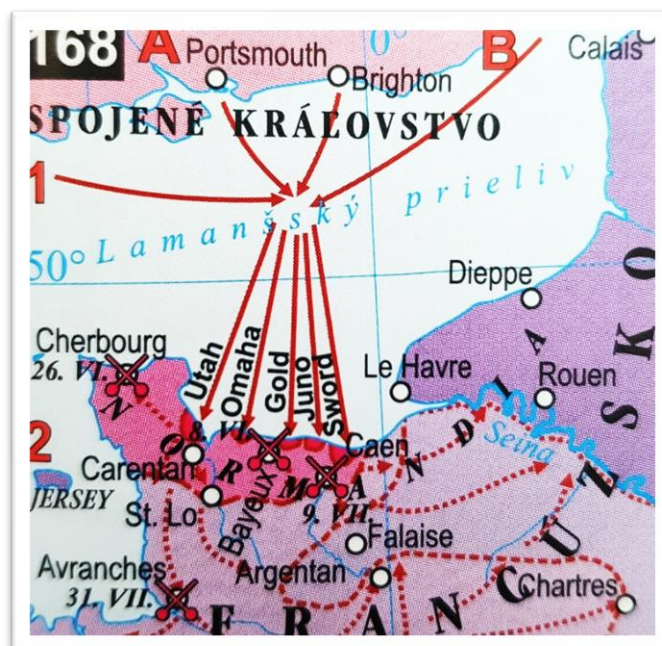
Milan Rastislav Štefánik bol jednou z vedúcich osobností slovenského národného obrodzenia. Od roku 1904 pôsobil v Londýne a v polovici II. svetovej vojny sa usídlil v Paríži. V období, keď

sa formoval zahraničný odboj, už mal pomerne veľa dôležitých kontaktov medzi najvyššími francúzskymi politikmi. Presvedčil ich, aby prijali Edvarda Beneša ako zástupcu Čechov a Slovákov, ktorý ich oboznámil s možným vývojom v monarchii a tiež s ideou, že novovzniknuté štáty by sa snažili budovať dobré vzťahy s Francúzskom na rozdiel od monarchie, ktorá inklinovala k Cárskemu Rusku.

16. Dešifrujte symboliku na karikatúre a do Odpovedového hárku zapíšte, akú situáciu a z ktorého obdobia zobrazuje uvedená karikatúra.

17. Do Odpovedového hárku zapíšte odpovede na otázky uvedené za písmenami A) a B), ktoré sa viažu k mape.

A) Ktorá operácia II. svetovej vojny je zobrazená na mape?

B) Uvedte presný dátum, kedy začala a ktoré dva štáty sa jej zúčastnili v najväčšej miere.

18. Deň 8. máj 1945 si pripomíname ako deň ukončenia druhej svetovej vojny v Európe. Boje však pokračovali v Ázii a Tichomorí proti Japonsku. Japonský cisár Hirohito prijal kapituláciu o niekoľko mesiacov neskôr ako nacistické Nemecko, proti vôli vlastných vojenských veliteľov. Na protest voči kapitulácii spáchali stovky japonských vojakov a veliteľov rituálnu samovraždu. **Ktorý deň je teda definitívnym ukončením druhej svetovej vojny? Odpoveď zapíšte do Odpovedového hárku.**

a) 2. august 1945

b) 6. august 1945

c) 2. september 1945

19. Nájdite v texte chybné tvrdenia, vypíšte ich do Odpovedového hárku a vedľa nich uveďte správne informácie.

V bohatom štáte Egypt malo domáce černošské obyvateľstvo problém – štát bol založený na princípoch rasovej sedimentácie. Belošký prezident sa spolu s dlhoročným vodcom černošského obyvateľstva (*vid' obrázok*) v 70. rokoch 20. storočia zasadili o zrušenie abolicionizmu v krajine.

20. Do Odpovedového hárku zapíšte odpovede na otázky uvedené za písmenami A) a B).

A) K činnosti ktorej skupiny aktivistov sa viaže nasledujúci text?

„... je voľné, neformálne a otvorené spoločenstvo ľudí rôznych presvedčení, rôznej viery a rôznych profesií, ktoré spája vôľa jednotlivo i spoločne sa zasadzovať za rešpektovanie občianskych a ľudských práv v našej krajine i vo svete. Tieto práva,

ktoré človeku priznávajú obidva uzákonené medzinárodné pakty, Záverečný akt helsinskej konferencie (1975), početné ďalšie medzinárodné dokumenty proti vojnám, násiliu a sociálnemu a duchovnému útlaku, a ktoré súhrnne vyjadruje Všeobecná deklarácia Ľudských práv OSN.“

B) Uvedte po jednom predstaviteľovi z Česka a Slovenska, ktorí k dotknutej skupine aktivistov patrili.

***oprava úl. 6: kvôli chybe v názve zákona (generačný zákon namiesto garančný zákon) a tiež nesprávne uvedenému roku v texte (1879 namiesto 1871) nebola táto časť úlohy bodovaná; t. j. za úlohu bolo možné získať 2 body namiesto pôvodných 3 bodov**

Zdroje obrázkov:

K úlohe 7 – Dejepis pre 1. a 3. ročník gymnázií a stredných škôl. Bratislava : SPN 2021, 2015.

K úlohe 9 – Dejepis pre 1. ročník gymnázií a stredných škôl. Bratislava : SPN 2021.

K úlohe 13 – Dejepis pre 2. ročník gymnázií a stredných škôl. Bratislava : SPN 2019.

K úlohe 16 – Dejepis pre 3. ročník gymnázií a stredných škôl. Bratislava : SPN 2015.

K úlohe 17 – Dejepis, školský atlas

K úlohe 19 - internet

Autorky: PhDr. Anna Bocková, PhD., PhDr. Daniela Kodajová, PhD., Mgr. Daniela Hrnčiarová, PhD.

Recenzentka: PhDr. Ľubica Kázmerová, CSc.

© Slovenská komisia Dejepisnej olympiády

Vydal: IUVENTA - Slovenský inštitút mládeže, Bratislava 2022